

VG TU STUDENTŲ POŽIŪRIO Į MIESTO IR KAIMO BENDRADARBIAVIMĄ TYRIMAS

Išoraitė Margarita

Kauno technologijos universitetas, K. Donelaičio g. 73, Kaunas

El. paštas misoraite@gmail.com

Anotacija

Straipsnyje analizuojama kaimo ir miesto partnerystės teoriniai aspektai, pateikiamas jaunimo požiūris į kaimo ir miesto partnerystę. Tyrimo rezultatai parodė, kad miesto ir kaimo bendruomenės skiriasi įvaizdžiu, ištekliais, gebėjimais ir verslumu, socialinės infrastruktūros išplėtojimo lygiu, atliekamomis funkcijomis, gyvenimo kokybe, migracijos kryptimis ir apimtimi. Šiandieninį miestietį tapatiname ir su gyvenančiu užmiestyje ir nematome didelių skirtumų. Kaimo vietovės pasižymi tuo, kad yra dominuojanti natūrali gamtinė aplinka, nedidelė gyventojų koncentracija, pagrindinė teritorijos dalis yra naudojama žemės ir miškų ūkiui, žuvininkystei ir netradicinėms kultūroms, ekonominei ir kultūrinei kaimo gyventojų veiklai. Vis dėlto, vertinant kaimą, akcentuojama tik pagrindinė kaimo žmonių ūkinė veikla – žemės ūkis, ganėtinai apleistos vietovės, išlikęs sovietmečio „kvapas“, mažai kultūrinės veiklos ir pan. Pasak respondentų, šiuolaikinis kaimietis pasižymi teigiamu požiūriu į naujoves, darbštumu, deja, ir alkoholizmu. Kai kurie respondentai pabrėžia, kad šiuolaikinis kaimietis pranašesnis už miestietį, nes nėra sugadintas urbanizacijos. Kaimo vietovių vaidmuo poindustrinėje visuomenėje labiausiai priklauso nuo naujų plėtros galimybių, daugiafunkcinio žemės ūkio, naujų kaimiškų vertybių, jaunimo integracijos stiprinimo.

Pagrindiniai žodžiai: miesto ir kaimo partnerystė, partnerystė, kaimo gyventojai, miesto gyventojai.

Įvadas

Kaimo ir miesto partnerystės stiprinimas grindžiamas žmonių tarpusavio sąveika ir bendrais veiksmais. Partnerystė tampa kaimo vietovių plėtros tašku. Kaip teigia L. Sukackaitė (2004), partnerystė tarp asmenų ir grupių, turinčių bendrą teisių ir atsakomybę konkrečioje vietovėje, tampa pagrindiniu elementu diegiant naujoves kaime. Siekiant naujovių dinamikos kaimo regionuose, perėjimas nuo buvimo veikėju prie buvimo partneriu tampa vis svarbesnis. Partnerystės kūrimas yra tarsi „kopimas į kalną“, siekiant, kad individai ir jų organizacijos jausti pasitenkinimą dirbdami kartu. V. Atkočiūnienė (2002) partnerystę suvokia kaip santykius, apimančius glaudų asmenų ir grupių,

turinčių bendrą teisių ir atsakomybę, bendradarbiavimą. Pasak M. Geddes (1998), partnerystė – tai visavertė visuomenės politinio dalyvavimo grandis, kuri realizuoja valstybės interesus santykiuose su visuomene, verslo dalyviais, kitais regiono subjektais.

Tyrimo objektas – miesto ir kaimo partnerystė.

Tyrimo tikslas – įvertinti kaimo ir miesto partnerystę.

Tyrimo uždaviniai:

1. išanalizuoti teorinius miesto ir kaimo partnerystės aspektus;
2. ištirti jaunimo požiūrį į kaimą ir miestą.

1. Kaimo ir miesto partnerystės teoriniai aspektai

Kaip teigia V. Atkočiūnienė (2008), kaimo gyventojų gyvensena, elgsenos būdas, natūralios, vidinės žmogaus galios ir savybės lemia vietos bendruomenės aktyvumą ir dalyvavimą, kuris gali būti labai nevienodas. Sėkmingas tos bendruomenės, kur įtraukiami daugiau bendruomenės gyventojų. Žmonės gali būti įtraukiami, kai tai liečia jų gyvenimo kokybę.

Valstybės ar regiono teritorinę erdvę sudaro miestai ir kaimo vietovės. Literatūroje galima išvelgti du konceptualiai skirtingus požiūrius į santykį tarp miesto ir kaimo:

- *Miesto ir kaimo dichotomija grindžiamas požiūris.* Pagrindinis šio požiūrio bruožas – vienpusis miesto ir kaimo ekonominės sąveikos traktavimas. Išvelgiamas tik kaimo išteklių patelkimas miestų augimui. Miesto reikšmė kaimo plėtrai neįvelgiama.
- *Miesto ir kaimo sąveika grindžiamas požiūris.* Pagrindinis šio požiūrio bruožas – miesto ir kaimo vieningos erdvės ir neatskiriamumo pabrėžimas. Daugelis mokslininkų, prisilaikančių šio požiūrio, pažymi, kad miestas ir kaimas yra vieninga sistema. Sąveika yra grindžiama principu: miestas negali visapusiškai funkcionuoti be kaimo, kaimas – be miesto.

Išskiriamos šios miesto ir kaimo sąveikos sritys:

- 1) gyventojų migraciniai srautai tarp miesto ir kaimo;
- 2) miesto ir kaimo erdvinės struktūros pokyčiai;
- 3) ekonominė sąveika, kuri dažniausia modeliuojama pagal prekių bei paslaugų srautus tarp miesto ir kaimo apimtis ir jų pokyčius;
- 4) socialinė sąveika, kurios pagrindiniai elementai yra socialinė infrastruktūra (mokyklų, sveikatos priežiūros įstaigų, kitų infrastruktūros objektų išdėstymo požiūriu) ir viešosios paslaugos (jų teikimo vietos požiūriu);
- 5) aplinkosauginė sąveika, kurios pagrindinė ašis – aplinkosaugos ir saugomų kultūros objektų (įskaitant ir natūraliuosius) išdėstymas.

Miesto ir kaimo dichotomiją, arba sąveiką, lemia labai daug įvairių veiksnių. Pagrindiniai yra urbanistiniai veiksniai: regiono urbanizacijos laipsnis, vertinamas miesto ir kaimo bendruomenių dydžių santykiu, regiono urbanizacijos fazė, miesto ir kaimo erdvinė struktūra ir naujausios urbanizacijos tendencijos (Čaplikas, 2003).

Europos Komisija pažymi, kad jei Europos Sąjungos (toliau – ES) šalys nori naudotis geriausiomis plėtros sąlygomis, miestai ir kaimo vietovės turi papildyti vienas kitą. Miesto ir kaimo vietovių sąveika, kuri turi būti skatinama kiekviename regione, gaunančiame ES struktūrinių fondų paramą ir turi teikti pirmenybę labiau subalansuotai teritorinei plėtrai. Kaimo vietovės turi turėti galimybę pasinaudoti specialistų paslaugomis, kurias gali pasiūlyti tik miestų centrai. Miestų gyventojai turi būti aprūpinti maistu ir turėti galimybę pasinaudoti gamtos, turizmo ir poilsio paslaugomis, kurias gali pasiūlyti tik kaimo vietovės.

ES struktūrinių fondų įnašas į integruotą teritorijų plėtrą turi būti paremtas parama tinklams tarp miesto ir kaimo kurti ir geresniam susisiekimui tarp miestų ir kaimo vietovių, kad būtų išvengta to paties darbo pasikartojimo ir būtų skatinamas žemės naudojimo modelis, kuris yra efektyvesnis ir linkęs į tvarią plėtrą. Miestų centrų, ypač vidutinio dydžio, vaidmens plėtojimas, yra vienas svarbiausių rečiau apgyvendintose teritorijose. Jie yra vienintelės paslaugų vietos, kurios yra perspektyvios ekonominiu požiūriu.

ES struktūriniai fondai turėtų remti konkurencingos kaimo ekonomikos struktūros kūrimą per paramą alternatyvioms veikloms, skatinant naujas veiklas per integruotus projektus. Jų prioritetai yra šie:

1) stipresnis žemės ūkio sektorius, kad užtikrintų, jog žemės ūkis ir miškininkystė yra konkurencingi, remiant investicijas į modernizavimą, tarp jų žemės ūkio ir miškininkystės produktų perdirbimą ir rinko-

darą, bandant sumažinti sąnaudas ir pagerinti produktų kokybę, padidinant žemės ūkiu pridėtinę vertę bei išsaugant ūkius (iš esmės užtikrinant, kad juos galės perimti jauni ūkininkai) ir kaimo aplinką (įskaitant žemės ūkio aplinkos priemones);

2) pagerinti kaimo vietovių konkurencingumą, pagerinant priejimą ir skatinant alternatyvias žemės ūkiui veiklas bei sukuriant darbo vietas. Tai apima turizmo ir naujų įmonių kūrimą, kurių dauguma gamina itin kokybiškus produktus. Kitos galimybės yra atsinaujinančios energijos gamybos srityje, įskaitant šiluminės energijos gamybą iš miesto atliekų kaimo vietovėse netoli stambių objektų;

3) aplinkos ir Europos kaimo paveldo išsaugojimas: aplinkos apsauga turi būti pagrindinis kaimo politikos prioritetas, įskaitant kraštovaizdžio ir gamtos išteklių, tradicinių kaimo vietovių išsaugojimą, žemės ūkio turizmo ir kaimų atstatymo skatinimą.

Pasak R. Mickienės (2007), būti partneriu pačia bendriausia prasme reiškia dalyvauti (įtraukimas), priklaustyti (pasirinkimas), prisijungti (įsipareigojimas), perteikti (bendravimas). Partnerystė yra, jeigu asmuo ar organizacija įsitraukia į bendrą veiklą ir prisiima riziką, reiškia kokybinį skirtumą tarp buvimo paprastu veikėju, t. y. turinčiu vaidmenį, ir partneriu, t. y. išrinktu, profesionaliu atstovu ir pan.

Leidinyje „LEADER programos patirtis: vietos partnerystės organizavimas“ (2007) teigiama, kad partnerystė atveria netikėtas plėtros galimybes, skatina idėjų įvairovę ir naujoves, užtikrina „brandžių“ projektų, padedančių integruoti įvairias bendruomenės grupes ir užtikrinti socialinį solidarumą, įgyvendinimą.

K. Ališauskas, A. Jankauskienė (2008) teigia, kad partnerystė reiškia, kad įgyvendinimas yra toks kaimo plėtros modelis, kuris remiasi konsultavimusi, veiksmų koordinavimu ir bendruomenės plėtros programavimu.

Partnerystės grupių veikla siejama su socialinio kapitalo (Pilietinė visuomenė (2007) kūrimu ir kaupimu, t. y. tokių organizacijos vertybių (principų, normų, struktūros) telkimu, dėl kurių veiksmai tampa efektyvesni. Remiant ES ir mūsų valstybei, kuriami ir įgyvendinami vietinės iniciatyvos projektai, skatinantys teigiamus socialinius ir ekonominius pokyčius kaimo vietovėse, kaimo bendruomenės tampa aktyviu partneriu, atsakingu tiek už šių vietovių ekonomiką, tiek už socialinių uždavinių sprendimą (Jasaitis, 2006).

1 lentelėje pateikiama tradicinė ir naujoji kaimo paradigma. Tradicinė paradigma dėmesį skiria žemės ūkio įmonių konkurencingumui didinti, o naujoji – kaimo vietovių konkurencingumui didinti.

Tradicinė ir naujoji kaimo paradigma

	Tradicionis (industrinės visuomenės) požiūris	Poindustrinis požiūris
Tikslai	Ryški teritorijos agrarizacija, produkcijos tiekimas maisto aprūpinimo sektoriui ir apdirbamajai pramonei (tekstilės, baldų ir pan.). Žemės ūkio įmonių konkurencingumo didinimas	Kaimo vietovių konkurencingumo didinimas, nepanaudotų vietinių išteklių panaudojimas, viešųjų gerybių įvertinimas ir jų teikimas visuomenei
Pagrindinis sektorius	Žemės ūkis	Įvairūs kaimo ekonomikos sektoriai (pvz., kaimo turizmas, amatai, informacinių ir komunikacinių technologijų pramonė, paslaugos ir pan.)
Pagrindiniai įrankiai	Subsidijos	Investicijos
Pagrindiniai veikėjai	Nacionalinės vyriausybės, ūkininkai ir jų organizacijos	Visų lygių valdžios institucijos (tarptautinės, nacionalinės, regioninės ir vietos), įvairios vietos interesų grupės (viešasis sektorius, privatus verslas, NVO)

Šaltinis: Jasaitis, J. (2011). New Trends and Methods of the Comprehensive Rural Development Researches. *Economic Science for Rural Development*. Jelgava: Latvia University of Agriculture.

2 lentelėje pateikiama kaimo plėtros modelių kaita. XXI a. kaimo politikos modeliui būdinga daugia-

Kaimo plėtros politikos modelių kaita

Principai	XX a. antrosios pusės kaimo politikos modelis	XXI a. kaimo politikos modelis
Ekonominis principas	Žemės ūkis industrializuojamas ir modernizuojamas, siekiant didinti darbo našumą.	Daugiasektorinė ekonomika, padedanti išvengti žemės ūkio produktų perprodukcijos ir gamtos alinimo bei kurianti darbo vietas neagrarinio (pramonės, socialinių paslaugų ir kt.) sektoriaus šakoms.
Socialinis principas	Kaimas yra maisto tiekėjas visuomenei ir žaliavų tiekėjas apdirbamajai pramonei, todėl valstybė turi remti žemdirbius, kad jie plėtotų savo veiklą, gyvendami kaime	Kaimas yra visuomenės „sodas“, todėl, norint užtikrinti jo žydėjimą ir derėjimą, valstybė turi rūpintis gamtos išsaugojimu, remdama gamtą tausojančius ir ekologišką produkciją tiekiančius žemdirbius.
Politinis principas	Žemdirbiai reikalauja „teisingų“ kainų.	Siekama suderinti vietinių kaimo bendruomenių ir naujųjų kaimo gyventojų (persikėlusius iš miesto bei dirbančių mieste) gyvenimo būdą.
Kultūrinis principas	Kaimas – nacionalinių tradicijų saugotojas.	Gyvenimas harmonijoje su gamta, tausojant planetos išteklius ateities kartoms.

Šaltinis: Žalioji knyga. *Lietuvos kaimo ateitis*. (2010). Vilnius: LAEI.

Vienu svarbiausių kaimo ekonominės ir sociokultūrinės plėtros veiksmų yra partnerystė tarp trijų vietos veikėjų:

- 1) vietos bendruomenių;
- 2) vietinių valdymo ir savivaldos institucijų
- 3) vietinių verslo struktūrų.

Pagrindinė veiklos kryptis – iniciatyvos „iš apačios“ skatinimas. Tai lėmė „LEADER“ (prancūzų kal-

bos žodžių santrumpa, reiškianti kaimo ekonominės plėtros veiklos sričių derinimą) iniciatyvos susiformavimą. Prasidėjusi XX a. 9-ajame dešimtmetyje vos keliuose Europos šalyse, dabar ši iniciatyva apima visas išsiplėtusios ES nares ir yra tapusi viena iš keturių pagrindinių kaimo plėtros politikos kryptų. 3 lentelėje pateikiamas partnerystės sąvokos traktavimas mokslinėje literatūroje.

Partnerystės sąvokos traktavimas mokslinėje literatūroje ir kaimo plėtros politikoje

Autoriai arba šaltiniai	Partnerystės samprata ir jos aspektai
Čiūtas, R. (2008).	Partnerystę sukuria patys bendradarbiaujantys subjektai, todėl ji priklauso nuo bendros partnerių veiklos įprasminimo. Kiekviena partnerystė yra unikali, nes partneriai turi įvairią veiklos patirtį, skiriasi jų poreikiai ir vertybinės orientacijos bei veiklos sąlygos.
Habermas, J. (2002).	Partnerystės praktika sustiprina kaimo bendruomenės racionalaus funkcionavimo pagrindus. Tokiu būdu visuomenės technologinį ir biurokratinį racionalumą papildo komunikacinis racionalumas.
LEADER metodas... (2006).	Partnerystė tampa kaimo vietovių darnios plėtros atspirties tašku, nes buvimas partneriu, t. y. buvimas organizacijos dalimi lemia bendro požiūrio pripažinimą.
Atkočiūnienė, V. (2002)	Partnerystė apima glaudų asmenų ir grupių, turinčių bendras teises ir atsakomybę, bendradarbiavimą.

Šaltinis: Čiūtas, R. (2008). Lietuvos kaimo dabarties išvalgos. *Mano ūkis*, 7.

Nepriklausomai nuo to, ar partnerystė inicijuota individualių asmenų, privataus verslo ar viešųjų įstaigų, skiriami du partnerystės logikos tipai, kurie yra labiau vienas kitą papildantys nei prieštaringi (žr. „Leader kaimo vietovių stebėseną“):

- valdymo partnerystė, kurios tikslas – lėšų paskirstymas ir panaudojimas. Tokia partnerystė paprastai atsiranda kaip susidariusių galimybių (programa, specialus finansavimas ir pan.) rezultatas. Ją paprastai riboja laikas ir tikslai. Ji vadovaujasi projekto logika – rasti ir įtraukti galinčius suteikti lėšų ir turinčius patirties konkrečiai veiklai;
- plėtrą, arba vietos identiteto išsaugojimą koordinuojanti partnerystė, orientuota į regionų gyvybingumo palaikymą, plėtotę ir rėmimą. Tokia partnerystė siekia sukurti socialinį projektą. Ji remiasi mokymu ir susitelkimu, o tam reikia laiko. Tokios partnerystės tikslas – kelti piliečių sąmoningumą, keisti elgesį ir įtraukti kiek įmanoma daugiau žmonių.

Kaip teigia J. Jasaitis (2011), dabar gerokai didesnės kaimo verslo diversifikacijos galimybės nei prieš 7–8-ąjį dešimtmečius. Neagrariniai ir vadinamieji netradiciniai agrariniai verslai turi būti plėtojami atsižvelgiant į naujus vartotojų poreikius, sparčiai kintančią situaciją, globalizacijos įtaką. Tarp tokių perspektyvių plėtros krypčių matyti:

- ekologiškų maisto produktų, natūralių maisto pildų ir iš organinių medžiagų pagamintų medikamentų, drabužių ir kitų buities reikmenų (baldų ir kt.) gamybą;
- platesnį natūralių medžiagų (molio, šiaudų, rąstų, lentų ir pan.) panaudojimą būstų statybai, remontui ir rekonstrukcijai bei steigiant vadinamąsias ekogyvėnviates;
- įvairesnį krašto rekreacinių išteklių panaudojimą, plėtojant agroturizmą, pažintinį turizmą, relaksacinę ir realitacinę veiklą, steigiant sveiką gyvenseną propaguojančias stovyklavietes ir naujas sporto bazines, kuriant mažus viešbučius, motelius, kempingus ir pan.;

- augantį socialinių paslaugų (vaikų ir paauglių popamokinio ugdymo, neįgalųjų, ligotų ir senyvų asmenų priežiūros ir pan.) poreikį;
- konsultacinių ir kitų paslaugų (teisės, verslo, medicinos, vertimo, reklamos kūrimo ir pan.) populiarėjimą;
- statybos, būsto ir gamybinių patalpų remonto ir rekonstrukcijos darbus;
- buitinio aptarnavimo paslaugų (transporto priemonių aptarnavimo ir remonto, agroserviso paslaugų ir žemės ūkio technikos bei buities reikmenų remonto, drabužių modeliavimo ir t. t.) plėtrą.

J. Jasaitis (2011) pabrėžia, kad viena didžiausių kliūčių šiuolaikinei kaimo plėtrai yra urbanizacijos suformuota ir iki šiol visuomenėje išlikusi primityvi miesto ir kaimo vaidmens samprata, sunkiai suvokiamos kaimo ūkinės veiklos diversifikacijos ir modernios miesto–kaimo partnerystės galimybės. Kaimo vaidmens sutapatinimą su agrariniu sektoriumi dar labiau pagilino sovietinės aneksijos laikotarpis, jo metu įvykdyta žemės nacionalizacija, ūkininkų sluoksniu sunaikinimas ir masinis gyventojų pavertimas valstybinių įmonių samdomais darbuotojais.

Kaip teigia V. Atkočiūnienė, I. Boculo (2011), vienas konkurencinio pranašumo įgijimo veiksnių yra palankus įvaizdis. Suformavus palankų ir savitą kaimo vietovės įvaizdį gyventojų, lankytojų ir investuotojų sąmonėje, konkurencija pritraukinat turistus ir investicijas susilpnėja. Palankus kaimo vietovės įvaizdis daro įtaką vietovės plėtojimui, unikalių vietovės produktų ir paslaugų realizavimui, tampa pranašumu, kai vartotojas renkasi atitinkamą vietovę poilsiui, gyvenimui ir darbui. Formuojant kaimo vietovės įvaizdį, vertinama išorinės ir vidinės aplinkos įtaka, bendruomeniškumas ir komunikacija. Įvaizdis iš dalies padeda pasiekti vietovės strateginius tikslus, todėl įvaizdžio formavimo priemonės ir detalus įgyvendinimo planas turi būti įtrauktas į vietovės strateginius tikslus. Kaimo vietovė, siekdama formuoti palankų įvaizdį, paprastai akcentuoja išskirtinumą, vietovės unikalius išteklius.

2. Jaunimo požiūrio į miestą ir kaimą tyrimas

2.1. Tyrimo metodika

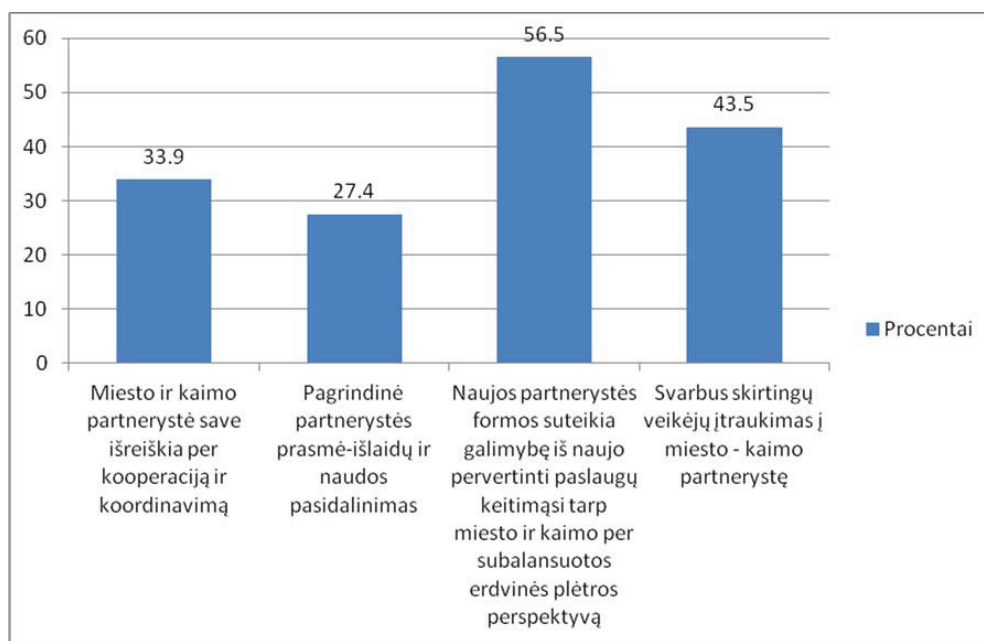
Empirinis tyrimas buvo atliktas Vilniaus Gedimino technikos universitete gegužės mėnesį. Buvo apklausiami Vilniaus Gedimino technikos universiteto studentai, studijuojantys transporto vadybą, statybos valdymą ir nekilnojamojo turto valdymo programas. Apklausoje dalyvavo 62 respondentai. Apklausoje tikslas – ištirti respondentų požiūrį į miesto ir kaimo partnerystę. 5 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų priklausė iki 20 m., 95 proc. – 20–25 m. grupei. 63 proc. respondentų buvo vyriškos lyties, 37 proc. respondentų – moteriškos lyties atstovai.

2.2. Tyrimo duomenų analizė

Respondentų paklauius, kuo skiriasi miesto ir kaimo bendruomenės, 87,1 proc. respondentų nurodė, kad įvaizdžiu, 43,5 proc. – ištekliais, 45,2 proc. – gebėjimais ir verslumu, 69,4 proc. – socialinės infrastruktūros išplėtojimo lygiu, 35,5 proc. – atliekamo-

mis funkcijomis, 72,6 proc. – gyvenimo kokybe, 30,7 proc. – migracijos kryptimis ir apimtimi. Kaip rodo tyrimo rezultatai, daugiausia įtakos turi įvaizdis, socialinės infrastruktūros išplėtojimo lygis ir gyvenimo kokybė.

Pasak respondentų, daugiausia miesto ir kaimo ryšius sudaro namų ir darbo ryšiai (53,2 proc.), ryšiai tarp miesto ir kaimo įmonių (53,2 proc.), kaimiškosios vietovės kaip vartojimo vietovės miestų gyventojams (43,5 proc.), padeda integruotis regionui į nacionalinius ir tarptautinius plėtros projektus (46,8 proc.). Mažiausiai miesto ir kaimo ryšius veikia kaimiškosios vietovės kaip miestų infrastruktūros atrama (21 proc.), stiprina nacionalinio, regioninio ir vietos lygmens institucijų gebėjimus (21 proc.), užtikrina efektyvesnį išteklių nukreipimą į konkrečių problemų (pvz., nedarbo, socialinės atskirties) sprendimą (22,6 proc.), „centrinės–vietos“ ryšiai (14,5 proc.). Respondentų atsakymo į klausimą, kas yra miesto ir kaimo partnerystė, nuomonės pasiskirstymas vaizduojamas 1 paveiksle.

1 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Kas yra miesto ir kaimo partnerystė?“ pasiskirstymas, proc.

1 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad labiausiai miesto ir kaimo partnerystę respondentai suvokia kaip naujos partnerystės formos suteikimo galimybę iš naujo pervertinti paslaugų keitimąsi tarp miesto ir kaimo per subalansuotos erdvinės plėtros perspektyvą (56,5 proc. respondentų), svarbų skirtingų veikėjų įtraukimą į miesto–kaimo partnerystę (43,5 proc. respondentų).

Respondentams taip pat buvo užduoti šie klausimai: „Kodėl ir šiandien miestas negali apsieiti be kaimo, o kaimas – be miesto? Kas keičiasi jų ryšiuose?“. Iš 62 apklausoje dalyvavusių respondentų savo nuomonę išreiškė net 37 respondentai. Pagrindiniai ry-

šiai, siejantys miestą ir kaimą, yra maisto produktai, poilsis kaime, ekologiškas maistas, miestas – kultūros ir verslumo centras.

Respondentų klausta, kas yra šiandieninis miestietis, kuo jis skiriasi nuo gyvenančio užmiestyje. Pasak respondentų, miesto gyventojas nuo gyvenančio priemiestyje gali ir nelabai skirtis, bet nuo gyvenančio kaime labai skiriasi. Mieste didesnės galimybės įsidarbinti, plėsti akiratį, tobulėti (įvairios muzikos, meno, sporto mokyklos), daug kultūrinių renginių, kurie lemia žmogaus išsilavinimą. Skiriasi ir žmonių požiūriai. Miestiečių supratimas yra daug platesnis, kosmopolitiškesnis, tačiau kaimo žmonės yra papras-

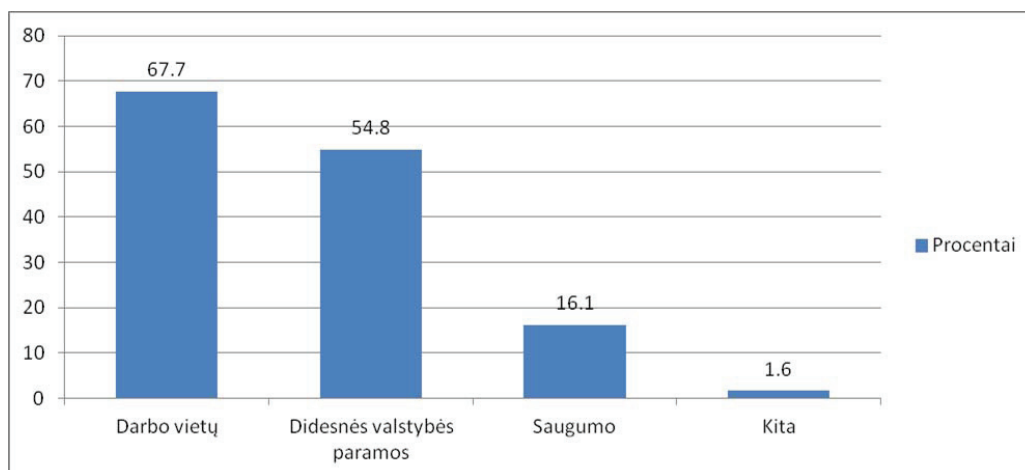
tesni, nuoširdesni, labiau myli gamtą, tik gal kiek mažiau yra išprusę. Šiuolaikinis miestietis yra dirbantis ir save realizuojantis žmogus mieste. Nuo gyvenančio užmiestyje jis skiriasi savo geografine padėtimi ir įpročiais.

Respondentų paklausius, ar jie pritaria, kad visada didmiesčio gyventojas gali jaustis pranašesniu už gyvenančius mažesniuose miestuose, miesteliuose ar kaimiškose gyvenvietėse, 6,5 proc. jų teigė, kad visiškai pritaria, 21 proc. nurodė, kad pritaria, 22,5 proc.

nei pritaria, nei nepritaria, 27,5 proc. nepritaria, 22,5 proc. visiškai nepritaria.

Atsakydami į klausimą, kaip keičiasi miestų vaidmuo poindustrinėje visuomenėje, 29 proc. respondentų teigė, kad teigiamai, 50 proc. – nei teigiamai, nei neigiamai, 5 proc. – neigiamai, 16 proc. – labai neigiamai.

Atsakymai į klausimą – „Ko, jūsų nuomone, labiausiai trūksta šiandieniniam Lietuvos kaimui?“ – pateikti 2 paveiksle.

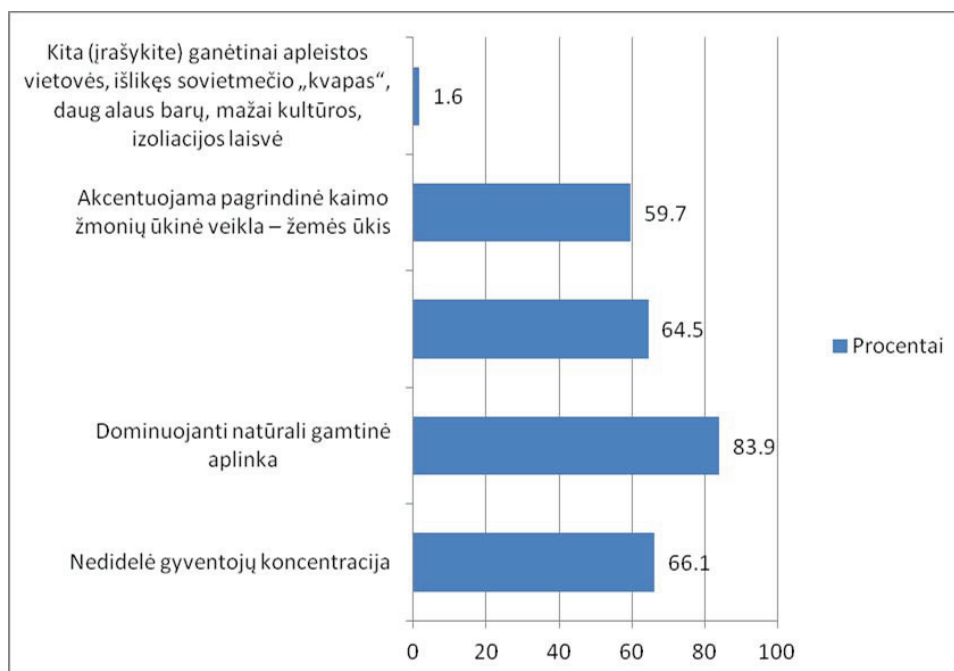

2 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Ko, Jūsų nuomone, labiausiai trūksta šiandieniniam Lietuvos kaimui?“ pasiskirstymas, proc.

Kaip matyti iš 2 paveikslo, šiandieniniam kaimui labiausiai trūksta darbo vietų ir didesnės valstybės paramos.

Respondentų paklausus, kaip per pastarąjį dešimtmetį pasikeitė gyvenimas kaime, 8,1 proc. teigė,

kad labai pagerėjo, 29 proc. nurodė, kad pagerėjo, 32,3 proc. mano, kad nei pagerėjo, nei nepagerėjo, 14,5 proc. – nepagerėjo. Respondentų atsakymų į klausimą „Kokie yra kaimo vietovių pagrindiniai bruožai?“ pasiskirstymas vaizduojamas 3 paveiksle.

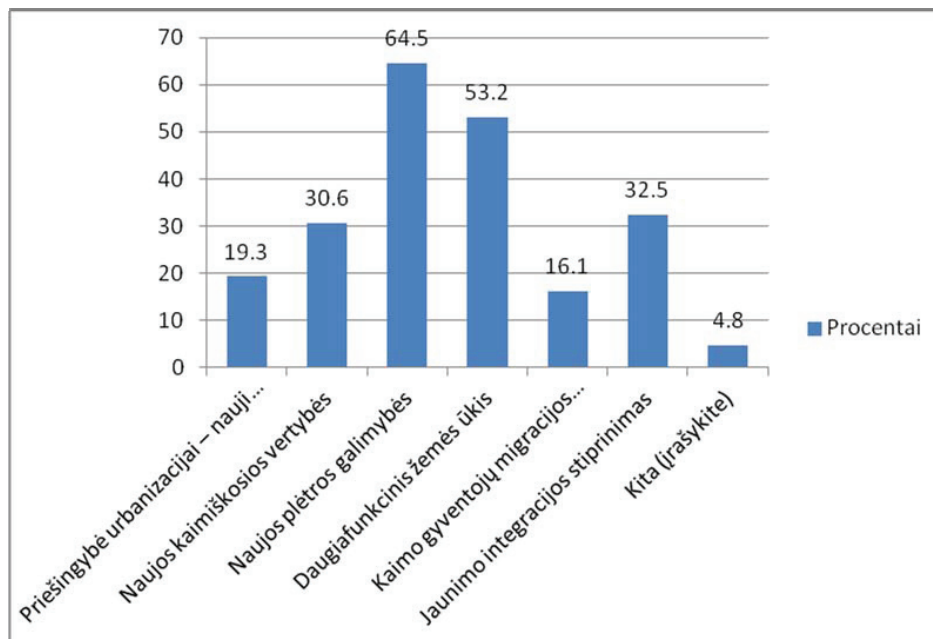

3 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Kokie yra kaimo vietovių pagrindiniai bruožai?“ pasiskirstymas, proc.

Kaip matyti iš 3 paveikslo, kaimo vietovės pagal respondentus pasižymi tuo, kad yra dominuojanti natūrali gamtinė aplinka (83,9 proc.), nedidelė gyventojų koncentracija (66,1 proc.), pagrindinė teritorijos dalis yra naudojama žemės ir miškų ūkiui, žuvininkystei ir netradicinėms kultūroms, ekonominei ir kultūrinei kaimo gyventojų veiklai (64,5 proc.). Akcentuojama

pagrindinė kaimo žmonių ūkinė veikla – žemės ūkis (59,7 proc.). Ganėtinai apleistos vietovės, išlikęs sovietmečio „kvapas“, daug alaus barų, mažai kultūros, izoliacijos laisvė – taip teigia 1, 6 proc. respondentų.

Respondentų taip pat buvo paklausta, kaip keičiasi kaimovaidmuo po industrinėje visuomenėje. Tyrimo dalyvių nuomonių pasiskirstymas pateiktas 4 paveiksle.

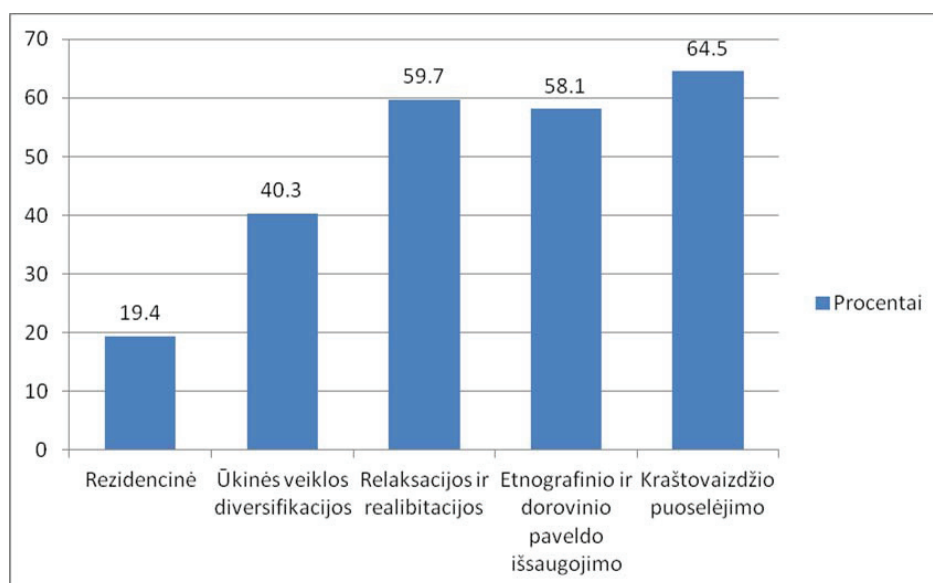

4 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „Kaip keičiasi kaimo vaidmuo po industrinėje visuomenėje?“ nuomonės pasiskirstymas, proc.

Kaip matyti iš 4 paveikslo, didžiausią įtaką daro (64,5 proc. respondentų) naujos plėtros galimybės, daugiafunkcinis žemės ūkis (53,2 proc.), naujos kaimiškosios vertybės (30,6 proc.), jaunimo integracijos stiprinimas (32,5 proc.). Mažiausią įtaką daro kaimo

gyventojų migracijos stabdymas (16,1 proc.), priešingybė urbanizacijai – nauji gyventojai (19,3 proc.).

Respondentų buvo paklausta, kokia yra naujų kaimo vietovių funkcijų sistema. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pateiktas 5 paveiksle.

5 pav. Respondentų atsakymų į klausimą „kokia yra naujų kaimo vietovių funkcijų sistema?“ pasiskirstymas, proc.

Kaip matyti iš 5 paveikslo, didžiausią dalį sudaro kraštovaizdžio puoselėjimo (64,5 proc.), relaksacijos ir reabilitacijos funkcijos (59,7 proc.), etnografinio ir dorovinio paveldo išsaugojimo (58,1 proc.), ūkinės veiklos diversifikacijos (40,3 proc.). Mažiausią dalį sudaro rezidencinė funkcija (19,4 proc.).

Atviru anketos klausimu siekta išsiaiškinti, kas būdinga šiuolaikiniam kaimiečiui. Apklausos rezultatai parodė, kad šiuolaikinis kaimietis pasižymi teigiamu požiūriu į naujoves, darbštumu. Apibendrinant galima teigti, kad šiuolaikinis kaimietis pranašesnis už miestietį, nes nėra sugadintas urbanizacijos.

Išvados

Partnerystė priverčia kaimo ir miesto gyventojus įsitraukti į bendrą veiklą ir prisiimti atsakomybę bei išsipareigojimus. Partnerystė stipri tada, kai remiasi gera valia. Kaimo ir miesto plėtros varomosios jėgos: partnerystė ir bendradarbiavimas, nuolatinis mokymasis, strateginis mąstymas.

Tyrimo rezultatai parodė, kad miesto ir kaimo bendruomenės skiriasi įvaizdžiu, ištekliais, gebėjimais ir verslumu, socialinės infrastruktūros išplėtojimo lygiu, atliekamomis funkcijomis, gyvenimo kokybe, migracijos kryptimis ir apimtimi. Šiandieninis miestietis tapatinamas su gyvenančiu užmiestyje ir nematyti didelių skirtumų. Kaimo vietovės pasižymi tuo, kad joje dominuoja natūrali gamtinė aplinka, nedidelė gyventojų koncentracija, pagrindinė teritorijos dalis naudojama žemės ir miškų ūkiui, žuvininkystei ir netradicinėms kultūroms, ekonominei ir kultūrinei kaimo gyventojų veiklai, akcentuojama pagrindinė kaimo žmonių ūkinė veikla – žemės ūkis. Tačiau išaiškėjo, kad kaime ganėtinai apleistos vietovės, išlikęs sovietmečio „kvapas“, daug alaus barų ir mažai kultūros. Šiuolaikinis kaimietis pasižymi teigiamu požiūriu į naujoves, darbštumu, jis pranašesnis už miestietį, nes nėra sugadintas urbanizacijos. Kaimo vietovių vaidmuo poindustrinėje visuomenėje labiausiai priklauso, pasak respondentų, nuo naujų plėtros galimybių, daugiafunkcinio žemės ūkio, naujų kaimiškų vertybių, jaunimo integracijos stiprinimo. Mažiausią įtaką daro kaimo gyventojų migracijos stabdymas.

Tyrimo rezultatai parodė, kad VGTU studentų požiūris į miesto–kaimo bendradarbiavimą yra pakankamai subjektyvus. Respondentai dar neturi pakankamai supratimo, koks yra europinis kaimo plėtros modelis ir kaip pasireiškia naujasis kaimo vaidmuo. Tyrimas labai aiškiai parodė, kad VGTU studentai neturi jokio supratimo, kaip turėtų atrodyti šiuolaikiniai priemiesčiai ir užmiesčių vietovės žinių visuomenėje, išsivysčiusiose valstybėse. Painiojamos priemiesčio, užmiesčio ir kaimo sąvokos. Kaimą akademinis jaunimas vis dar supranta kaip „beviltišką vietovę“. Todėl būtina tobulinti VGTU studijų programas, įtraukiant infor-

maciją apie naujas gyvenvietes ir šeimos sodybas, priemiesčių viziją. Todėl nenuostabu, kad priemiesčių statybos yra absoliutus chaosas, kai sodybai skiriami 6 arai, o nauji priemiesčių gyventojai renčia 2–3 metrų aukščio tvorą, kad nors šiek tiek išsaugotų privatumą. Kas gali būti plėtojama toliau už priemiesčių, jie neturi apibrėžto supratimo. Todėl reikėtų keisti mokymo turinį, kad universitetų absolventai gautų visapusę informaciją apie neurbanizuotą arba atokesnį vietovių vaidmenį galimybes poindustrinėje visuomenėje.

Literatūra

1. Ališauskas, K., Jankauskienė, A. (2008). Kaimo plėtros tendencijos Plungės rajone. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2 (11), 34–43.
2. Atkočiūnienė, V. (2002). Partnerystės nauda kaimo regioninei plėtrai. *Tarptautinės konferencijos „Regionų plėtra – 2002“ pranešimų medžiaga*. Kaunas: Technologija.
3. Atkočiūnienė, V. (2008). Kaimo vietovių pokyčių valdymas pagal principą „iš apačios į viršų“. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2 (11), 50–62.
4. Atkočiūnienė, V., Boculo, I. (2011). Lietuvos kaimo vietovių įvaizdžio formavimo valdymas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 4 (24), 31–41.
5. Čiūtas, R. (2008). Lietuvos kaimo dabarties išvalgos. *Mano ūkis*, 7.
6. Geddes, M. (1998). Local Partnership: A successful Strategy for Social Cohesion? *European Foundation for the improvement of Living and Working Conditions*. UK.
7. LEADER programos patirtis: vietos partnerystės organizavimas. LEADER programos mokymo metodinė priemonė. (2007). Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas.
8. Mickienė, R. (2007). Teorinės socialinės partnerystės profesiniame rengime koncepcijos. *Profesijų rengimas: tyrimai ir realijos*, 13, 188–199.
9. Jasaitis, J. (2006). Kaimo raidos tyrimų kompleksiško problema. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 1 (6), 87–95.
10. Jasaitis, J. (2011). New Trends and Methods of the Comprehensive Rural Development Researches. *Economic Science for Rural Development*. Jelgava: Latvia University of Agriculture.
11. Jasaitis, J. (2011). Kaimo plėtros politikos formavimas, įgyvendinant Jono Prano Aleksos Lietuvos viziją. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 4 (24), 10–19.
12. Pilietinės visuomenės sampratos beišskaitant arba šis tas apie tai, kodėl vienur žmonės gyvena geriau nei kitur. Prieiga per internetą: <http://etib.lt/sile_file?Poviliuno/ivadas.coc-20070302> [žiūrėta 2012-02-29].
13. L.Sukackaitė. Partnerystės valdymo dėsnai plėtojant kaimo vietoves. LŽŪM. Prieiga per internetą: <http://www.lzuu.lt/jaunasis_mokslininkas/smk_2006/kaimo_pletra/Sukackaitė%20Lina.pdf> [žiūrėta 2012-02-29].
14. Žalioji knyga. Lietuvos kaimo ateitis. Vilnius: LAEI, 2010.

Students' Opinion about Rural-Urban Partnership: Vilnius Gediminas Technical University Case

Summary

The article analyses urban-rural partnership. The partnership between rural and urban residents can involve them in joint activities and take responsibility and commitment. A strong partnership is based on good faith. Rural and urban development has driving forces: partnership and collaboration, continuous learning, strategic thinking. The European Commission notes that if the EU countries want access to the best development, urban and rural areas should complement each other. Urban and rural areas of interaction must be promoted in every region of the recipient of EU structural funds, and shall be given preference to a more balanced territorial development. Rural areas must have access to specialist services that are offered just in the urban centers. Urban dwellers must be provided with food and be able to take advantage of the natural, tourism and recreation services, which are offered only in rural areas. The results showed that urban and rural communities are different concerning image, resources, skills and entrepreneurship, social infrastructure, the upgrade level of the functions, quality of life, migration trends and scope. EU Structural Funds contribution to integrated territorial development must be based on support networks between urban and rural development and improved transportation between cities and rural areas in order to avoid repetition of the same work and to encourage land use patterns, which are prone to more efficient and sustainable development. Urban centers, particularly medium-sized, role development is a key in less populated areas. They are the only contact point that is economically viable. Rural areas are characterized by the fact that it is the dominant natural environment, a small concentration in the population, the main part of the territory is used for agriculture and forestry, fishing and

non-traditional crops, economic and cultural activities of the rural population, the main emphasis on rural people's economic activities – agriculture, other (relatively neglected areas, remnant of Soviet “smell” a lot of beer bars, low culture, isolation, freedom). Modern villager has a positive approach to innovation, hard-working people. Forerunners of the modern villager have difference comparing with urban community because there is no damage to urbanization. The role of rural areas in most of postindustrial community, according to respondents are the new development, multifunctional agriculture, new rural values, youth integration. The smallest influence – rural migration. The results showed that the students' attitudes to the urban – rural co-operation is quite subjective. Respondents do not have enough understanding of what the European model of rural development is as rural gets new role. The study clearly proved that the students have no idea how modern suburbs and urban areas should look like in the knowledge society in the developed countries. They mixed suburban and rural-urban terms. The university students perceived a village as “a hopeless place”. It is therefore necessary to improve VGTU programs: to include the information about the new settlements and family homesteads as well as suburban vision. Therefore, it is not surprising that suburban construction is absolute chaos, when the homestead is marked by 6 are, and the new suburban residents build 2-3 meter high fences to keep a little privacy. The students do not know what can be further developed for the suburbs. However, they propose that the curriculum should be changed that the graduates would receive full information about the non-urban areas.

Keywords: urban-rural relationship, partnerships, rural residents, urban residents

Straipsnis recenzuotas

Straipsnis gautas 2012 m. spalio mėn., priimtas 2012 m. lapkričio mėn.

The article has been reviewed

Received in October 2012; accepted in November 2012.